

Agressie en geweld tegen raadsleden onacceptabel

De verruwing en spanningen in de samenleving hebben ook hun effect op het functioneren van de gemeenteraad. Het aantal incidenten van agressie en geweld tegen raadsleden is enorm gestegen. Een sluitende aanpak is belangrijk, maar de raad heeft zelf ook een verantwoordelijkheid.

Uitgescholden worden voor “zakkenvuller” ervaren de meeste raadsleden gek genoeg niet als kwetsend en beledigend. “Het hoort erbij” is de reactie vaak of zelfs “ik ben erger gewend”. Dat raadsleden midden in de samenleving staan en beslissingen nemen waar niet iedereen achter staat, is onveranderd. Nieuw is wel dat iedereen zijn woede, al dan net via sociale media, ongefundeerd, ongenueanceerd en zelfs anoniem kan ventileren. En het blijft tegenwoordig niet bij verbale agressie alleen.

Uit onderzoek blijkt dat een derde (2013¹) en tegenwoordig zelfs de helft (2016²) van de raadsleden wordt geconfronteerd met agressie en geweld in allerlei vormen, van “gewoon” uitschelden tot bedreigen en fysiek geweld. In sommige gevallen kan de veiligheid van gezinsleden zelfs in het geding zijn. Dat is onacceptabel! Voor het functioneren als volksvertegenwoordiger is het voor raadsleden belangrijk dat ze gemakkelijk benaderbaar zijn, ze functioneren immers grotendeels in het openbaar. Als raadsleden bij het uitoefenen van hun taak worden belemmerd, dan zijn zij persoonlijk in gevaar, maar het democratisch proces zelf ook, stelde minister van BZK, Ronald Plasterk.

Trek de grens

Het gesprek over veiligheid van raadsleden wordt intussen binnen vele gemeenten gevoerd en vastgelegd in bijvoorbeeld handreikingen en protocollen. De eerste stap is om samen met collega-raadsleden te bespreken waar de grens ligt en wat dus onaanvaardbaar is. Die grens zal voor ieder raadslid waarschijnlijk anders liggen, het is vaak een kwestie van beleving en context. Zo zal de ene situatie de andere niet zijn. Het hangt er bijvoorbeeld vanaf waar het incident heeft plaatsgevonden: in een openbare bijeenkomst of voor het huis van het raadslid of anoniem via twitter. Hoe ingewikkeld het ook is om binnen de gemeenteraad tot een gezamenlijk standpunt te komen over zoiets persoonlijks, is dat juist ook de kracht. Eenduidigheid in de aanpak straalt daadkracht uit en zal hopelijk incidenten voorkomen, of in elk geval beperken. Wat onacceptabel wordt gevonden moet ook extern en in het openbaar worden uitgedragen. Wordt er namelijk geen grens gesteld, tot hier en niet verder, dan is het risico groot dat deze steeds verder opschuift. Het gaat als het ware van kwaad tot erger.

Het gezamenlijk formuleren van die grens is een voorwaarde voor een effectieve aanpak van agressie en geweld tegen raadsleden. Om deze te bepalen moet antwoord worden gegeven op een paar basisvragen: kan het raadslid zijn/haar mening verkondigen en kan hij/zij onbelemmerd zijn/haar werk doen. Voelt hij/zij zich veilig?

¹ Onderzoek door het actualiteitenprogramma Nieuwsuur in samenwerking met Raadslid.Nu

² Onderzoek door het Perikles Instituut, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) en de Vertrouwenslijn.

Incidenten melden en aangifte doen

Een raadslid kan bij geweld, bedreiging of intimidatie altijd contact opnemen met de burgemeester. De burgemeester zal in overleg met de betrokkene en, indien nodig de politie, maatregelen treffen. Er zijn landelijk afspraken tussen politie en OM voor een effectieve en snelle afhandeling van agressie en geweld tegen raadsleden. De aangifte wordt altijd opgenomen en krijgt een hoge prioriteit bij de opsporing en vervolging. Voor de raadsleden is bovendien de griffier altijd beschikbaar als klankbord en adviseur. De griffier registreert het incident en heeft een goed overzicht. Ook is het belangrijk om incidenten, zowel in de eigen fractie, als in de gemeenteraad te bespreken en om consequent op te treden tegen de dader(s). Verder helpt het meestal erg om het hart te luchten en het gevoel te hebben er niet alleen voor te staan.

Het hoeft niet bij gesprekken en het vaststellen van handreikingen te blijven. Er zijn verschillende trainingen beschikbaar waarin wordt geleerd hoe om te gaan met agressie en geweld en wat in bepaalde situaties wel of juist niet moet worden gedaan. Het onderwerp kan in elk geval een plekje krijgen in het introductieprogramma van de raad.

Zorgplicht raad voor burgemeester

Aan de andere kant heeft de raad zelf ook een verantwoordelijkheid, en wel tegenover de burgemeester. Commissaris van de Koning, Johan Remkes, stuurde recent een brief aan alle Noord-Hollandse raden met een aansporing om die verantwoordelijkheid serieus te nemen. “Voor veel inwoners is de burgemeester immers het gezicht van de gemeente”, stelt hij. “U bent als gemeenteraad in materiële zin de werkgever van de burgemeester en vanuit uw werkgeversrol heeft u dan ook een zorgplicht waar het om de veiligheid van uw burgemeester gaat”. Remkes vertrouwt erop dat de gemeenteraad zich hiervan bewust is en de burgemeester ondersteunt “opdat deze veilig zijn of haar taken kan vervullen”. Vanaf het moment dat de burgemeester aangifte of melding doet is de politie en het OM aan zet binnen het zogenaamde “stelsel bewaken en beveiligen”. Maar, zegt Remkes, “uw rol als werkgever kan zijn om te bezien of wellicht aanvullende of andere maatregelen noodzakelijk zijn”, en benadrukt dat ook voor burgemeesters “het belangrijk is om erover te kunnen praten en zich erover te kunnen uitspreken”. Wacht niet, benadrukt hij, totdat een dergelijke situatie zich voordoet, maar spreek erover zodat de burgemeester zich op voorhand gesteund weet.

Niet normaal of stoer

Ambulancepersoneel, politieagenten en buschauffeurs krijgen helaas vaak te maken met agressie en geweld tijdens hun werk. De overheid ziet extra streng toe op dit geweld, straft de daders harder en verhaalt de schade. Omdat het gaat om mensen met een publieke taak, die zich dus inzetten voor de gemeenschap. Voor raadsleden en overige politieke ambtsdragers geldt hetzelfde, zij zetten zich in voor de lokale democratie en dat maakte ze onmisbaar en tegelijkertijd kwetsbaar. Dus, nee, het is niet normaal of stoer om uitgescholden of bedreigd te worden.

- *Bronnen: Handreiking voor het treffen van adequate maatregelen in geval van bedreigingen met agressie en geweld tegen burgemeesters en wethouders, Brochure uit 2012 van Nederlands Genootschap van Burgemeesters, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, Ministerie BZK, Programma Veilige Publieke Taak, VNG, Wethoudersvereniging en Raadslid.nl*
- <http://www.raadsledenveiligheid.nl/veiligheidsthemas/veilige-publieke-taak>
- <http://www.devertrouwenslijn.nl/>
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/geweld-tegen-werknemers-met-publieke-taak>